

Ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός χώρος Πληρωμών (SEPA - The Single Euro Payments Area)*

Ιωάννης Φαρσαρώτας
Νομικός, Οικονομολόγος

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στόχος για το 2010 γνωστότερος ως ατζέντα της Λισαβώνας) και η εξυπηρέτηση της ελεύθερης διακίνησης προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών προϋποθέτουν την ύπαρξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου πληρωμών, στον οποίο οι πολίτες και οι επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν και να δέχονται πληρωμές σε ευρώ, με την ίδια ευκολία, ασφάλεια και κόστος που τις πραγματοποιούν σήμερα στη χώρα τους. Για την υλοποίηση του μεγάλου αυτού στόχου που έχει γίνει ευρύτερα γνωστός με την κωδική ονομασία - ακρωνύμιο SEPA (Single Euro Payments Area) ευρίσκονται σε εξέλιξη

δύο παράλληλες διαδικασίες, οι οποίες θα εξασφαλίσουν: α. τις θεσμικές και β. τις υλικοτεχνικές προϋποθέσεις για την επιτυχία του έργου.

Το ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο (δηλαδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο) είναι υπεύθυνο για την εναρμόνιση του νομικού και κανονιστικού καθεστώτος που αφορά τα συστήματα πληρωμών στα κράτη-μέλη, έτσι ώστε να διασφαλιστούν κατά ενιαίο τρόπο τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις όλων των συναλλησσόμενων στην SEPA. Για το σκοπό αυτό έχει ήδη καταρτιστεί η Οδηγία 2007/64/ΕΚ για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, που τροποποιεί τις Οδηγίες 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, ενώ καταργεί την Οδηγία 97/5/ΕΚ, η Οδηγία 2007/64/ΕΚ προβλέπεται να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών - μελών μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2009. Υπενθυμίζεται ότι ο Κανονισμός (ΕΚ) 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ καθόρισε την εξίσωση των προμηθειών μεταξύ των εγχώριων και διασυνοριακών πληρωμών για ποσά

έως 50.000. Απαίτησε οι τράπεζες να προσαρμόσουν τις χρεώσεις τους για διασυνοριακές πληρωμές στο ίδιο επίπεδο με τις εθνικές πληρωμές. Δημιούργησε όμως μικρότερα τέλη για τις διασυνοριακές πληρωμές λαμβάνοντας υπ' όψιν το τότε κόστος εκτέλεσής τους. Αυτή η έλλειψη ισορροπίας θα μπορούσε να διορθωθεί με τη μείωση του κόστους κατά την επεξεργασία, τον συμψηφισμό και το διακανονισμό των πληρωμών.

Οι ευρωπαϊκές τράπεζες, μετά την επιτυχή υλοποίηση του μοναδικού στην ιστορία έργου της εισαγωγής του ευρώ, ανέλαβαν ξεκάθαρα στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών να δημιουργήσουν τις υποδομές και να αναλάβουν σχετικές δεσμεύσεις ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη

δημιουργία του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (single Euro Payments Area - SEPA).

Απαιτείται βέβαια η αλληλεπίδραση διαφόρων ευρωπαϊκών φορέων όπως του Ευρωπαϊκού Κλάδου Εκκαθάρισης και Διακανονισμού, των επιχειρήσεων της ζώνης του ευρώ (μεγάλες εταιρίες, εμπορικές επιχειρήσεις, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις) που συμμετέχουν στην ανάπτυξη των προτύπων για τη μείωση των παρεμβάσεων με μη μηχανικά μέσα στη διεκπεραίωση των πληρωμών και φυσικά της δημόσιας διοίκησης και των καταναλωτών, που θα είναι οι τελικοί χρήστες των νέων μέσων πληρωμών της SEPA.

Σκοπός της SEPA είναι η προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μέσω μιας ανταγωνιστικής και καινοτόμου αγοράς πληρωμών μικρής αξίας στη ζώνη του ευρώ, που θα παρέχει υψηλότερο επίπεδο υπηρεσιών, πιο αποτελεσματικά προϊόντα και φθηνότερες εναλλακτικές λύσεις για τη διενέργεια πληρωμών. Αποτελεί μια ολοκληρωμένη αγορά για τις υπηρεσίες πληρωμών με αποτέλεσμα τη δυνατότητα εκτέλεσης μη εγχρήματων πληρωμών σε ολόκλη-

* Από το υπό έκδοση βιβλίο του κ. Ιωάννη Φαρσαρώτα με τίτλο: "Κατανοώντας τη ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ" από το κεφάλαιο "ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ".

ρη τη ζώνη του ευρώ, από ένα μόνο τραπεζικό λογαριασμό, χρησιμοποιώντας ένα μόνο σύνολο μέσων πληρωμής με την ίδια ευκολία, αποδοτικότητα και ασφάλεια. Ισοί όροι ανταγωνισμού για όλα τα συστήματα πληρωμών ώστε να απολαμβάνει ο ευρωπαίος καταναλωτής αυξημένα προνόμια σε σχέση με τα εθνικά συστήματα, ελεύθερη και ευκολότερη εγκατάσταση χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε άλλες χώρες και ανταγωνιστικό περιβάλλον, μέσω του Additional Optional Services (AOS) με επιπρόσθετες υπηρεσίες και προϊόντα, είναι μεταξύ των προνομίων που μας υπόσχεται ο ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος πληρωμών.

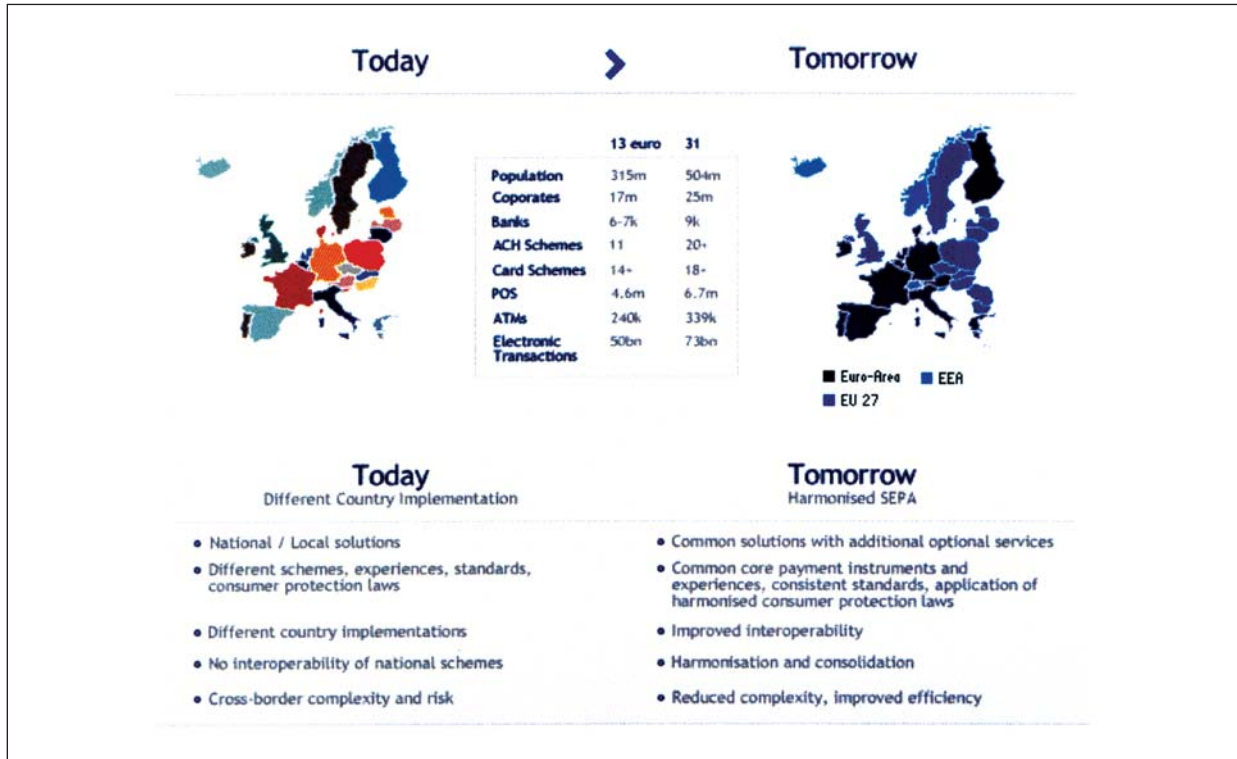
Έχουν ήδη ξεκινήσει οι διαδικασίες για τη σταδιακή αντικατάσταση και μετάπτωση των τοπικών μέσων και διαδικασιών πληρωμών σε προϊόντα SEPA. Τα προϊόντα SEPA αφορούν: α. τις ηλεκτρονικές μεταφορές πιστώσεων (SCT), β. τις κάρτες πληρωμών (SCF) και γ. από (το Νοέμβριο του 2009) τις ηλεκτρονικές άμεσες χρεώσεις (SDD). Τον Ιανουάριο του 2008, περισσότερες από 4.300 τράπεζες σε 31 χώρες, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 95% των πληρωμών στην Ευρώπη, έκαναν ένα ιστορικό βήμα ενεργοποιώντας το Credit Transfer Scheme - SCT για τις ηλεκτρονικές μεταφορές πιστώσεων σε ευρώ. Πρόκειται για τον πυρήνα της SEPA που πρώτος ολοκληρώθηκε και αφορά μεταφορά πίστωσης (γνωστό και ως έμβασμα). Είναι η μεταφορά ενός ποσού από το λογαριασμό του εντολέα σε αυτόν του αποδέκτη, με χρήση ηλεκτρονικών μέσων. Δε γίνεται φυσική μεταφορά χρημάτων, αλλά η τράπεζα του εντολέα χρεώνει το λογαριασμό του και αποστέλλει το ποσό με μήνυμα στο μηχανισμό εκκαθάρισης και διακανονισμού - CSM/PE-ACH -. Από εκεί προωθείται στην τράπεζα του δικαιούχου η οποία πιστώνει το λογαριασμό του δικαιούχου.

Η 01/11/2009 ορίστηκε ως ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του σχήματος άμεσης χρέωσης Direct Debit Scheme - SDD. Πρόκειται για το πρότυπο που ακολουθείται για απευθείας πληρωμές. Καλείται και PEDD - Pan-European Direct Debit -. Το πρότυπο αυτό θα προσφέρει στον πολίτη πρόσβαση στον τραπεζικό λογαριασμό του σε όποια από τις 31 χώρες ευρίσκεται, κάτι το οποίο δε συμβαίνει σήμερα. Μάλιστα, θα μπορεί να κάνει συναλλαγές και πληρωμές με άμεση χρέωση αυτού.

Το περιβάλλον των καρτών (Card Framework - SCF), πιστωτικών και χρεωστικών, έρχεται να οργανώσει καλύτερα το νέο πρότυπο SCF, το οποίο ορίζει το σύνολο των ενεργειών που απαιτούνται να γίνουν, όπως: α. η άρση εμπορικών, τεχνικών και νομικών κωλυμάτων, β. η αποφυγή κρουσμάτων απάτης με κάρτες γ. διαφανής τιμολόγηση, δ.

υιοθέτηση υψηλότερων προτύπων ασφαλείας με χρήση chip και PIN, ε. ρύθμιση ενιαίων τελών. Το European Payment Council, του οποίου πρωταρχικός σκοπός είναι η διαμόρφωση του κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου, επιδιώκει τον καθορισμό των αλληλαγών που απαιτούνται στα υπάρχοντα σχήματα καρτών ώστε να γίνουν συμβατά με τη SEPA, και όχι την δημιουργία ενός εντελώς καινούριου λειτουργικού σχήματος καρτών. Συνεργάζεται με τράπεζες και φορείς για την τυποποίηση των πτυχών όλων των χρήσεων της κάρτας, όπως κάρτα με χρήση σε τερματικό, μεταξύ αντισυμβαλλόμενων, κλπ. Το νέο καθεστώς άρχισε να λειτουργεί από την 01/01/2008 με ορίζοντα πλήρους προσαρμογής όλων των ειδών των καρτών στα τέλη του 2010. Τότε θα γίνεται μόνο χρήση καρτών με λειτουργία SEPA. Βαθμιαία έχει ήδη ξεκινήσει η σταδιακή αντικατάσταση των ATM για να αποδέχονται το νέο σχήμα SCF. Όλες οι κάρτες - πιστωτικές και χρεωστικές - θα είναι αποδεκτές σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στη SEPA. Αυτό σημαίνει πως θα είναι όλες συμβατές με EMV - Eurocard - MasterCard - Visa -.

Η SEPA σχεδιάζεται να ολοκληρωθεί το 2010 και αναγνωρίζεται ως το μεγαλύτερο πρόγραμμα που σχεδιάστηκε και υλοποιείται μέχρι σήμερα από την Ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική βιομηχανία. Θα εφαρμοστεί σε 27 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις τρεις χώρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης και την Ελβετία και με την ολοκλήρωσή του θα δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη ενός νέου χρηματοπιστωτικού χώρου με τραπεζικά ιδρύματα που συμφωνούν σε τεθειμένους κανόνες αλλά και συμμορφώνονται με την τήρηση αυτών. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια πρωτοβουλία αυτορρύθμισης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου πληρωμών, που φέρνει κοντά όλη την Ευρωπαϊκή βιομηχανία πληρωμών και συνδράμει στην ενδυνάμωση της εσωτερικής αγοράς καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών των ευρωπαίων πολιτών και της Ευρωπαϊκής οικονομίας στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη.

Στην πράξη, όταν κάποιος πολίτης θέλει να αποστείλει ποσά μέσω της SEPA καλείται να επιλέγει μη επείγουσα - απλή πληρωμή, να διαθέτει τους ειδικούς αριθμούς IBAN και BIC του λογαριασμού στον οποίο θέλει να αποσταθούν τα χρήματα και τέλος να πληρώσει τα απαιτούμενα τέλη στη δική του τράπεζα. Σε όλη τη διαδικασία ισχύουν κοινοί κανόνες. Η δυνατότητα πρόσβασης στο λογαριασμό γίνεται από οποιαδήποτε χώρα της περιοχής SEPA όπου και αν ευρίσκεται ο ιδιοκτήτης του, μέσω ενός τραπεζικού καταστήματος ή ακόμα και ενός ATM. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις για την διεκπεραίωση των λιανικών τους πωλήσεων, θα μπορούν να επιλέγουν το πιστωτικό ίδρυμα που θα τους παρέχει καλύτερες υπηρεσίες με το μικρότερο κόστος. Ο ενιαίος χώρος των 31 χωρών θα έχει ισχυρότατο ανταγωνισμό, γεγονός που θα επιτρέπει καλύτερες χρεώσεις για τους πελάτες, τους εμπόρους και τις επιχειρήσεις. Αυτές οι συνθήκες δημιουργούν θετικό κλίμα τόσο για τις επιχειρήσεις με έδρα το χώρο της SEPA, όσο και για ξένες που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη. Ακόμη, οι ευκαιρίες και στρατηγικές προκλήσεις που θα εμφανιστούν θα επιτρέψουν στις τράπεζες να διεκδικήσουν κέρδη από νέα προϊόντα και επιχειρηματικά μοντέλα. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιμένει εξοικονόμηση κεφαλαίων ίσως και 50 δισεκατομμυρίων ευρώ το χρόνο μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Αναφερόμενοι στην ελληνική πραγματικότητα των Συστημάτων Πληρωμών σχετικά με την υποδοχή της SEPA, επι-

σημαίνεται ότι τα Συστήματα της ΔΙΑΣ Α.Ε θα είναι πλήρως ανταποκρινόμενα στο νέο περιβάλλον. Το TARGET II με το EURO1 που διεκπεραιώνει συναλλαγές λιανικής δεν θα λειτουργεί στο περιβάλλον της SEPA. Αντιθέτως το ανταγωνιστικό EBA με το STEP2 (το STEP1 υπολειτουργεί) θα διεκπεραιώνει συναλλαγές σε περιβάλλον SEPA. Σε κάθε περίπτωση τα κενά θα καλύψει, ως συνήθως, η τραπεζική των ανταποκρίσεων, όπου τεχνολογικά και λειτουργικά συμβατές με τη SEPA διεθνείς τράπεζες, θα πλοηγούν έναντι αμοιβής αυτές της τράπεζες που για διάφορους λόγους διαλέγουν να μείνουν εκτός των εξελίξεων της SEPA με αυτοδύναμη προσέγγιση.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθούμε στην επόμενη τεχνολογικά καινοτομία την e-SEPA, η οποία θα προσφέρει επιπλέον αξία στο πρόγραμμα, καθώς θεωρείται ήδη αναγκαίο η SEPA να περιλαμβάνει τις έννοιες του e-banking, e-mandates και e-invoices, οι οποίες απαιτούν την ύπαρξη ασφαλών e-identity λύσεων. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος με κοινές μεθόδους e-identity μπορεί να προωθήσει τις υπηρεσίες μέσω του διαδικτύου και να δώσει ερέθισμα για νέα διαδικτυακά προϊόντα και υπηρεσίες. Τον Δεκέμβριο του 2007, το European Payment Council αποφάσισε την ανάπτυξη ενός πλαισίου που θα επιτρέπει στους πελάτες της Ευρώπης να πραγματοποιούν SEPA πληρωμές - εντολές σε διαδικτυακά καταστήματα. Η υλοποίηση του e-Payments Framework επιδιώκεται από το Ευρωσύστημα να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2009.

Βιβλιογραφία - Άρθρα

- "Αγγλοελληνικό λεξικό Ευρωπαϊκών και χρηματοοικονομικών όρων (2008)", Γ. Κασκαρέλης, 3η έκδοση, ΙΝΕ ΟΤΟΕ, 5/2008, web source: <http://www.ine.otoe.gr/inside.asp?id=5>
- "Ηλεκτρονική Τραπεζική", Α. Σινανιώτη-Μαρούδη, Ι.Δ.Φαρσαρώτας, εκδ. Σάκουλα, 2005
- "Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα", Β' έκδοση, Π.Χρ.Αγγελόπουλος, Εκδ. Σταμούλη, Αθήνα 2008
- "Education in Europe: Policies and Politics", J.A.Ibanez-Martin & G.Jover, Kluwer Academic Publishers, 2002
- "The Payment System: Design, Management and Supervision", Br.J.Summers, International Monetary Fund, 1994
- "Ο ενιαίος χώρος πληρωμών σε ευρώ (sepa) - μια ενοποιημένη αγορά πληρωμών μικρής αξίας", Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ευρωσύστημα, 2006, web source: http://www.ecb.int/pub/pdf/other/sepa_brochure_2006el.pdf
- "Τι είναι μεταφορά πίστωσης", Τράπεζα Πειραιώς, web source: <http://www.piraeusbank.gr/ecPage.asp?id=281096&nt=96&lang=1>
- "Τραπεζικός Τομέας - IBAN", Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, web source: http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=2820
- "Το πιστωτικό σύστημα ως κρίσιμη υποδομή: Εποπτική Προσέγγιση", Δ. Κ. Γαλλής, Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος, 16/01/2007 και web sources: <http://www.bis.org/pub/c/ps43.pdf>, <http://www.ecb.int/pub/other/retailsoversightstandard-sel.pdf>
- "SEPA-Κάτι παραπάνω από ένα απλό ζήτημα συμμόρφωσης για τις τράπεζες", SAP, web source: <http://www.sap.com/greece/company/press/releases/2007/311007.epx>